

INGEZONDEN.

De redactie behoudt zich voor, ter bevordering van spoedige plaatsing der stukken, zoo noodig eenige bekorting aan te brengen.

OVER BOTULISME IN NEDERLAND.

In het artikel „Voedselvergiftiging door bacillus botulinus type B” van dr. A. CLARENBURG en J. N. FIJEN, wordt vermeld, dat het aantal gevallen van botulisme in Nederland zeer gering is.

Ter aanvulling deel ik mede, dat wij in 1927 ook een geval hebben waargenomen. Het betrof een vrouw, die acuut ziek geworden was met slikverlamming en zij had bij het onderzoek tevens wijde, niet-reageerende pupillen. Er was geen koorts en ofschoon op het oogenblik, dat ik patiënte in consult zag, geen aetiologisch moment kon worden aangegeven, meende ik toch geen andere mogelijkheid van zoo zuivere aandoening van bulbair kernen zonder algemeene ziekteverschijnselen te kunnen aanwijzen, dan botulisme. Patiënte werd opgenomen in de neurologische universiteitscliniek en den volgenden dag vernam ik, dat bij prof. RUITINGA den vorigen avond een patiënt was opgenomen met wijde, niet-reageerende pupillen, die binnen enkele uren stierf, bij wien o.a. aan atropinevergiftiging werd gedacht.

Een nader onderzoek bracht aan het licht, dat beide patiënten (de eerstgenoemde kon worden behouden) korten tijd vóór het ontstaan van hun ziekteverschijnselen leverworst hadden genuttigd van eenzelfde winkelier.

Het bleek verder, uit nasporingen van den G. G. en G. Dienst, dat een bepaalde fabriek een zending „leverworst in het zuur” naar verschillende winkeliers had gezonden, doch dat deze winkeliers allen, behalve degene, bij wien bovengenoemde patiënten hadden gegeten, die zending naar de fabriek hadden teruggezonden, daar de leverworst bedorven was.

Wij hebben de hersenen van den overleden patiënt kunnen onderzoeken, maar de dood was zoo snel ingetreden, dat nog geen histologische veranderingen in de kernen van den hersenstam in NISSL's praeparaten konden worden aangetoond.

Wij hadden deze gevallen willen publiceeren, maar de mededeeling is indertijd in de pen gebleven. Prof. BROUWER demonstreerde de lijderes aan botulisme voor den Geneeskundigen Kring, hetgeen in het kort in de verslagen van 1927—1928 werd vermeld.

Amsterdam, 18 October 1937.

H. DE JONG.

HET BEGRIP ONGEVAL ENZ.

Met waardeering nam ik kennis van de door collega VERAART ingestuurde opmerkingen met betrekking tot mijn artikel in het *Tijdschrift* van 25 September l.l. Met waardeering, zoowel voor de critiek, die hij er aan gewijd heeft, als voor den toon, waarin hij deze critiek vervat heeft.

Wat intusschen zijn opmerkingen betreft, lijkt mij een kort wederwoord op zijn plaats. Een uitvoerige gedachtenwisseling, waartoe alle aanleiding ware, zou te veel ruimte vereischen. Elders is daar wellicht nog wel gelegenheid voor. Daarom slechts dit:

Ik kende de brochure van collega VERAART, haalde haar echter niet aan, omdat ik het met hem helaas niet op alle punten eens kan zijn. Opzettelijk heb ik mij beperkt tot het bedrijfsongeval. Reeds de koppeling van het begrip „ongeval” aan het „letsel in betrekkelijk korten tijd ontstaan”, wijst er op, dat het mij uitsluitend dáárom te doen was en dat ik mij uitsluitend wilde baseeren op de wettelijke bepalingen en de uitvoering daarvan in de practijk.

Een „onbekende” heb ik in de uitkomst niet laten staan: ik heb het begrip „bijzonder geweld” nader omschreven door de toevoeging „dat het geweld niet eigen mocht zijn aan het werk en den normalen arbeidsgang moet verstoren”.

Immers allerlei geweld treft den arbeider reeds in het normale werk. Zeggen wij misschien beter „krachten”? Een enkel voorbeeld:

Wanneer een arbeider een zak van 50 K.G. tilt, werkt op hem wel degelijk een groote kracht in, doch deze is eigen aan het werk, is voorzien; hij kan er rekening mede houden om de kracht te bepalen, die hij zelf dient aan te wenden voor het overwinnen van de zwaartekracht. Hij weet uit ervaring, welke gewrichten hij daartoe moet fixeeren en in welken stand, welke spiergroepen hij in werking moet stellen. Dit alles geschiedt natuurlijk onbewust, van zelf. Hier is sprake van het gewone geweld, de gewone kracht, die van buitenaf op den arbeider inwerkt.

Wanneer er echter een onvoorziene gebeurtenis plaats grijpt, uitschieten, loslaten, breken, e.d., dan doet zich het onvoorziene voor, dan wordt het een „bijzonder” geweld, dat niet noodzakelijkerwijs bij den normalen gang van zaken behoort. Zeer zeker valt onder deze definitie: misdaad (lees: misdrijf); wanneer een arbeider den baas aanvalt, mishandelt, doodt, is dit opzettelijk, bewust, van de zijde van den arbeider, doch onvoorzien, buiten-gewoon, voor den getroffenene. Het *misdrijf* van den aanvaller is het *ongeval* van den verzekerde, en zeer zeker zullen onze rechtsprekende colleges niet aarzelen hier van „ongeval” te spreken.

Niet eens ben ik het met VERAART, dat het „letsel” inhaerent is aan het begrip „ongeval”. Hoe kan een gevolg ooit deel uitmaken van een definitie van de oorzaak? Uitvoerig is dit o.a. betoogd door SOCIUS in *Lering en Leiding* van September 1937.

Wanneer ik uit een boom val en er gebeurt niets, dan heb ik wel degelijk een ongeval gehad, maar ik ben er wonderwel goed afgekomen; daarom meen ik het eens te moeten blijven met BROCX en met onze rechtsprekende colleges, dat de gebeurtenis het sine qua non is. Dit is ook daarom zoo belangrijk, omdat een afwijking vaak door den belanghebbende afhankelijk gesteld wordt van een bepaalde ongevalsgebeurtenis, maar er daarom nog niet altijd het gevolg van is. Ik herinner mij het geval van een meisje, dat op de policliniek kwam met een tuberculeuse knie-aandoening en 3 cM. dij-atrophie en dat meende, dat dit een ongevalsgevolg zou zijn: „zij was immers voor 10 dagen op gymnastiek van de brug gevallen”. Dit meisje had een ongeval gehad, zonder twijfel, doch de aandoening, die er inderdaad was, was geen ongevalsgevolg. Die stond geheel buiten verband met de ongevalsgebeurtenis.

Tot slot: hoezeer ik ook een wetswijziging, die het „letsel in betrekkelijk korten tijd ontstaan” duidelijker omschrijven zou, zou toejuichen, ik heb mij niet tot taak gesteld in mijn artikel daarop te wijzen, omdat het mijn bedoeling was eenig richtsnoer te geven bij de toepassing van de bestaande wettelijke bepalingen. Een goed lezer heeft heusch wel kunnen bemerken, dat ik die bepalingen nu juist niet kan bewonderen. De definitie van VERAART lijkt mij te beperkt, omdat hij steeds een beschadiging eischt en aan den anderen kant misdrijven uitsluit.

Wel verre van te meenen, dat zijn definitie „dingen omvat, die geen ongeval zijn”, zou ik liever willen zeggen, dat er ongevallen zijn, die niet in zijn definitie worden ingesloten.

J. KIJZER.

Amsterdam, 14 October 1937.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LONDEN. — **Gebrek aan verpleegsters.** *The Lancet* van 2 October wijdt een uitvoerige beschouwing aan het verschijnsel, dat er zich te weinig meisjes aanmelden als leerling-verpleegster. Kortelings heeft een belangrijk ziekenhuis een zaal moeten sluiten, omdat er personeel te kort kwam, en dit feit heeft een aantal andere inrichtingen aanleiding gegeven, den moeilijken toestand niet langer te verbergen. De pogingen om nieuwe leerlingen aan te trekken door de werktijden